

ПЛАН І КАРТУ ЧИТАТИ НАВЧИТЬСЯ — У ЖИТТІ ЦЕ НЕ РАЗ ЗНАДОБИТЬСЯ

Урок природознавства у 4-му класі

Валентина СЛАБЧЕНКО, вчителька початкових класів, Пилипо-Олександрівська ЗОШ I–III ст., Віньковецький р-н, Хмельницька обл.

Сьогодні світ як ніколи відкритий для подорожей, тому нерідко виникає необхідність спланувати маршрут мандрівки чи зорієнтуватися на новій місцевості. Тож уміння читати план і карту надзвичайно актуальне для сучасних дітей, особливо зважаючи на їхній інтерес до різних гаджетів, більшість з яких мають програми для навігації.

Автор ділиться досвідом формування в учнів уміння орієнтуватися на місцевості за планом і картою у конкретних життєвих ситуаціях.

Тема. Робота з планом і картою.

Мета. Закріпити елементарні прийоми читання плану й карти. Формувати вміння застосовувати знання про план місцевості й карту для розв'язання навчальних і життєвих питань. Розвивати інтерес до географічних знань.

Матеріали та обладнання: мультимедійний комплект, презентація з теми; календар погоди, роздатковий матеріал, фізична карта України, компаси; індивідуальні картки із зображенням умовних знаків; лінійки, карта “Пошук скарбів”; макети або зображення хати, криниці, куща калини; тести, виконані у програмі “MyTest”; солодоці для скарбу, паперові зірки з написами.

Хід уроку

I. Організаційний момент (1–2 хв)

1. Привітання

2. Хвилинка спостережень за погодою

Учні відповідають на запитання.

Орієнтовний зміст запитань (слайд 2)

- Яка нині пора року?
- Який місяць?
- Чому він має таку назву?
- Згадайте прислів'я і прикмети про листопад.
- Яке сьогодні небо? Опишіть його.
- Чи є вітер?
- Яка температура повітря?

- Чи були сьогодні опади?
- Чи відрізняється погода сьогодні від тієї, що була минулого тижня?

Черговий учень фіксує дані у “Календарі погоди”.

II. Орієнтування в навчальному матеріалі

(мотивування подальшої діяльності вчителем, орієнтування учнів щодо місця уроку в навчальному курсі, розділі, темі) (2–3 хв)

— Сьогодні завершальний урок з теми “План і карта”. Якими новими словами, поняттями ви збагатили свій словниковий запас під час її вивчення?

Діти називають поняття і розкривають їхнє значення.

Орієнтовний перелік понять (слайд 3)

Масштаб, план місцевості, умовні знаки, лінія горизонту, відкрита місцевість, закрита місцевість, видимий горизонт, меридіани, паралелі, компас, фізична карта.

III. Цілепокладання (визначення разом з учнями особистісно-значущої мети діяльності на уроці та показників досягнення поставленої мети) (2–4 хв)

— Нової теми у нас немає. Що, на вашу думку, ми робитимемо на уроці?

Учні висловлюють припущення.

IV. Проектування подальшої діяльності

(за можливості залучення учнів до планування й обговорення діяльності, яку здійснюватимуть на уроці) (3–5 хв)

— Як можемо досягти поставленої мети уроку?

— Виконання яких завдань дасть нам змогу стати компетентними у цій темі?

Учні висловлюють припущення.

— Сьогодні на уроці я запропоную вам цікаві завдання, “хитрі” запитання, і на вас чекатиме сюрприз.

V. Виконання завдань уроку

(забезпечення варіативності в обиранні способів навчальної діяльності) (20–25 хв)

— Що означає слово “план” на уроках української мови, образотворчого мистецтва, літературного читання?

— Яким є це слово? (Багатозначним.)

— Що треба знати і вміти, аби прочитати план місцевості? (Знати умовні знаки, вміти визначати основні та проміжні сторони горизонту.)

1. Мотивування учнів шляхом використання пізнавальних і творчих ігор

Гра “Уявна подорож”

Учитель читає оповідання про подорож дітей. Учні за допомогою умовних знаків фіксують їхній шлях. По закінченні роботи перевіряють.

Орієнтовний зміст оповідання (слайд 4)

Одного погідного осіннього ранку учні вирушили у похід. Мандрівку вони розпочали від школи. Пройшли 1 км по шосе, стежкою обігнули фруктовий сад і дісталися озера. Тут діти перепочили й рушили далі. Дорогою їм зустрілися декілька дерев і струмок. Потім мандрівники звернули на ґрунтову дорогу, яка привела їх до річки.

Перейшовши через міст, діти потрапили у мішаний ліс. За лісом розкинулися луки, посеред яких збереглася давня криниця. Там діти вдосталь погратися, попили смачної водички, пообідали і польовою стежкою повернулися до школи. Ось такою була ця чудова подорож!

Читання листа від Колобка

Учитель демонструє дітям лист від Колобка (слайд 5). Вони мають прочитати його, називаючи умовні позначення словами.

Дорогі діти! Одного разу, втікаючи від діда і баби, я заблукав у . Три дні і три ночі шукав я . На четвертий день я побачив . За ним починалися . На захід від знаходилося , яке я одразу впізнав. Через село пролягала широка . На сході я побачив і , перекинутий через неї. На місточку я зустрів Зайчика.

Ситуативна гра “Туристи”

(за матеріалами слайду 6)

У класній кімнаті розміщено макети або зображення хати, криниці, куща калини. Учень-турист за допомогою компаса має визначити, у якому напрямку від нього розташовані зазначені об’єкти.

2. Вправа “Пофантазуй!”

— Що було б, якби план і карту не придумали?

Учні висловлюють свої припущення.

3. Робота за підручником (слайд 7 і форзац підручника)

Педагог пропонує дітям розглянути план місцевості й, користуючись умовними знаками, дати відповіді на запитання та виконати завдання.

Орієнтовний зміст запитань і завдань

- У якому напрямку від будинку лісника розташовано криницю? Джерело?
- У якому напрямку від школи розбито фруктовий сад?
- За допомогою лінійки визнач відстань від криниці до моста. Користуючись масштабом, установи, якій відстані на місцевості відповідає цей відрізок.
- Визнач відстань між містами України за роздатковим матеріалом і картою України, користуючись зазначеним масштабом.

4. Фізкультхвилинка. Гра “Барон Мюнхгаузен”

Діти слухають твердження, які висловлює вчитель. Якщо вони правдиві, учні плескають у долоні, якщо ні — присідають.

Орієнтовний зміст тверджень

- План предмета завжди креслять, не змінюючи його розмірів.
- На плані місцевості об’єкти позначають особливими умовними знаками.
- На плані місцевості ставиться стрілка Пн.-Пд.
- Горизонт — це прилад для орієнтування на місцевості.
- Сторони горизонту визначають за допомогою компаса.
- Стрілка компаса завжди показує на захід.
- До лінії горизонту можна дійти.
- Земля — великий магніт.
- Якщо стояти обличчям на північ, позаду буде схід.

5. “Пошук скарбів”. Методика “Ефект Шахер-зиди” (відтермінування закінчення), (слайд 9)

— Настав час надати вам можливість проявити вміння орієнтуватися за сторонами горизонту і відшукати скарб. На картах зміст умовних позначень подано збоку.

За слайдом, картою і вказівкою діти мають знайти, де заховано скарб (1 крок дорівнює 1 см).

Орієнтовний зміст вказівки

Від берези пройти 2 кроки на північ, потім 2 кроки на схід, 4 кроки на південь і 4 кроки на захід, ще 3 кроки на північ і 3 кроки на захід.

Після того як діти виконають завдання, на екрані з’являється слайд 10 з листом.

Орієнтовний зміст листа

Мої розумні й допитливі учні!

Ви чудово впоралися з першою частиною завдання! Однак справжній скарб заховано в іншому місці. У пригоді вам стануть отримані знання, компас і нова карта. Початок пошуків — від шкільного порога. Цікавого й корисного відпочинку на перерві!

Валентина Петрівна

ЕМОЦІЇ І ПОЧУТТЯ — тема грудневого випуску журналу

“Учитель початкової школи” (2019, № 12)

У цьому номері ви знайдете відповіді на такі актуальні запитання:

- Що таке емоційний інтелект?
- Як формувати здатність усвідомлювати й контролювати свої емоції?
- Чи кожен дошкільник емоційно готовий до навчання у школі?
- Як формувати у дошкільників позитивно емоційне ставлення до навчання?
- Які арт-педагогічні технології допоможуть учню подолати агресію?
- За допомогою яких прийомів можна вийти зі щоденних проблемних ситуацій, що трапляються у школі?
- Які чинники впливають на формування моделей вираження емоцій і почуттів?
- Як розкрити учням сутність соціокультурних ролей чоловіка і жінки?
- За допомогою яких прийомів мотивувати дітей до навчання?
- Як у ході спортивно-розважального свята виховувати відповідальне ставлення до здоров'я?

Щоб гарантовано отримати тематичний номер “УПШ”,
завчасно оформіть передплату на сайті jmil.com.ua або на пошті.

Передплатний індекс журналу — 89869

У пригоді педагогам також стане
тематичний випуск
“ПІЗНАЮ ТА ВІДЧУВАЮ”
журналу “Джміль” (2016, № 1)

Замовте видання у редакції:

 (067) 504 5022

 books@dsvvit.com.ua